

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
„ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

ВІЩЕНКО Ольга Володимирівна

УДК [377:687.53]:159.955(043.5)

**ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ
МАЙБУТНІХ МОДЕЛЬСРІВ-ПЕРУКАРІВ У ПРОЦЕСІ
ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти
011 – освітні, педагогічні науки

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Старобільськ – 2019

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Роботу виконано в Державному закладі „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України
Савченко Сергій Вікторович,
ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
(м. Старобільськ), ректор.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Набока Ольга Георгіївна,
ДВНЗ „Донбаський державний педагогічний університет”
(м. Слов’янськ), перший проректор ;

кандидат педагогічних наук, доцент
Борщ Ірина Павлівна,
ВНЗ „Київська Академія перукарського мистецтва”, проректор з навчально-методичної роботи.

Захист відбудеться 16 грудня 2019 року о 14.30 годині на виїзному засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.053.01 Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (м. Старобільськ) за адресою: 93401, Луганська обл., м. Сєверодонецьк, вул. Лисичанська, 1-б; мала конференц-зала № 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” за адресою: 92703, м. Старобільськ, пл. Гоголя, 1.

Автореферат розіслано 16 листопада 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. І. Черв’якова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасні вимоги гуманізації освіти, зростання її духовно-розвивального потенціалу, з одного боку, актуалізують проблему, а з іншого – створюють необхідні передумови для формування творчого мислення фахівців, здатних успішно розв'язувати професійні завдання, утілювати творчі ідеї, бути креативними та конкурентоспроможними. Розвиток художньо-образного мислення фахівців у різних сферах професійної діяльності потребує залучення молодого покоління до творчого перетворення навколишнього світу „за законами краси”, осягнення надбань духовної культури. Перукарське мистецтво відтворює світ краси в процесі професійно-творчої діяльності, що ґрунтується на художньо-естетичному сприйнятті людини й виявляється у творенні її індивідуального образу, що потребує формування в майбутніх модельєрів-перукарів художньо-образного мислення.

Формування художньо-образного мислення в майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей, зокрема модельєрів-перукарів, розглядають у сучасних умовах як одне з найважливіших завдань фахової підготовки. Разом з тим його розв'язання необхідне не лише для розвитку власного професійного та художньо-естетичного потенціалу фахівця, а й для соціокультурного розвитку суспільства загалом, збереження його духовної культури.

У Законах України „Про освіту”, „Про вищу освіту” „Про професійну (професійно-технічну) освіту”, Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, а також у Постанові Кабінету Міністрів України „Про першочергові заходи щодо розвитку національної системи дизайну та ергономіки і впровадження їх досягнень у промисловому комплексі, об'єктах житлової, виробничої і соціально-культурної сфер” нормативно закріплено стратегічні орієнтири оновлення професійної підготовки студентів спеціальності „Перукарське мистецтво та декоративно-прикладна косметика” на засадах реалізації компетентнісного, особистісно-діяльнісного, культуротворчого підходів. Сучасний фахівець із перукарського мистецтва та макіяжу повинен не лише володіти професійними знаннями та навичками, але й бути здатним проєктувати нові моделі зачісок з урахуванням сучасних технологій.

Теоретичним підґрунтям розв'язання зазначених завдань є праці відомих вітчизняних та зарубіжних фахівців з питань сучасної професійної освіти (С. Батишев, Б. Гершунський, Н. Ничкало, О. Новиков та ін.), організації освітнього процесу в закладах вищої освіти (А. Алексюк, В. Андрющенко, Н. Волкова, О. Дубасенюк, О. Кучерявий, С. Савченко, С. Харченко та ін.), розробки та впровадження педагогічних технологій професійної підготовки фахівців (В. Беспалько, А. Вербицький, М. Віленський, І. Дичківська, О. Пехота, С. Сисоєва та ін.), професійно-художньої освіти (В. Радкевич) та дизайн-освіти (В. Климов, С. Кожуховська, Є. Ткаченко та ін.), професійної підготовки фахівців мистецької галузі (С. Коновець, Л. Масол, Г. Падалка, О. Рудницька,

Л. Сбітнева, О. Щолокова), зокрема майбутніх перукарів (І. Борщ, С. Лубянська та ін.).

Особливе значення для розв'язання проблеми формування художньо-образного мислення мають теоретичні положення когнітивної психології, що всебічно розкривають сутність і психологічні механізми розвитку образного мислення особистості (В. Аршавський, Л. Виготський, С. Рубінштейн та ін.).

Сучасний науковий дискурс репрезентує дисертаційні роботи, у яких розкрито окремі аспекти формування художньо-образного мислення, але переважно в майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей, зокрема: студентів художньо-графічних факультетів (О. Беляєва, Н. Стариченко, Ю. Ушаньова, І. Хотенцева), майбутніх учителів музики (О. Полатайко, А.Ткачук), майбутніх педагогів образотворчого мистецтва (І. Ветрова), дизайнерів у процесі вищівської підготовки (О. Олонцев). Достатньо дослідженими є питання розвитку художньо-образного мислення дітей дошкільного та шкільного віку (Н. Батюк, В. Канащенко, О. Колотило).

Проблема професійної підготовки майбутніх перукарів представлена у двох дисертаційних роботах українських дослідників: І. Борщ (формування вмінь комп'ютерного моделювання в майбутніх фахівців-дизайнерів зачіски та макіяжу) та С. Лубянської (психологічні особливості розвитку професійно важливих якостей особистості художника-модельєра (на прикладі перукарського мистецтва)).

Незважаючи на значний інтерес дослідників до різних аспектів формування художньо-образного мислення різних категорій фахівців, можна стверджувати, що проблема формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки не була предметом спеціального дослідження. Зокрема, потребують наукових розвідок теоретичне обґрунтування та змістова розробка педагогічних умов формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки на основі принципів культуротворення.

Актуалізацію предметного поля дослідження також підсилено виявленими *суперечностями* між: зростаючими вимогами суспільства до професійної діяльності перукарів та нерозробленістю науково-методичного забезпечення їхньої професійної підготовки, зокрема формування художньо-образного мислення як провідного чинника ефективної фахової діяльності; динамічним характером розвитку галузі перукарського мистецтва та недостатнім урахуванням цієї специфіки в процесі професійної підготовки майбутніх модельєрів-перукарів; значним потенціалом художньо-естетичних дисциплін у сфері розвитку творчих здібностей і художньо-образного мислення студентів як майбутніх перукарів і недостатнім його використанням у процесі фахової підготовки в закладах вищої освіти (ЗВО).

Актуальність досліджуваної проблеми, її недостатня розробленість у педагогічній теорії та практиці, а також необхідність розв'язання виявлених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційної роботи – **„Формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки”**.

Зв'язок теми з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” в межах комплексної теми „Освітні технології навчально-виховного процесу у сучасних закладах освіти” (державний реєстраційний номер 0110U000751). Тему затверджено Вченою радою ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (протокол № 5 від 21.12. 2012 р.) та узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 4 від 23.04.2013 р.)

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх модельєрів-перукарів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки.

Гіпотеза дослідження. Процес розвитку художньо-образного мислення в майбутніх модельєрів-перукарів набуде ефективності, якщо теоретично обґрунтувати та запровадити педагогічні умови, що спрямовані на: формування в майбутніх фахівців компонентів художньо-образного мислення на основі інтеграції різних форм практичної художньо-творчої діяльності; розробку та впровадження в процес підготовки майбутніх модельєрів-перукарів системи художньо-творчих завдань; залучення студентів до розробки художньо-творчих проєктів; систематичну підготовку модельєрів-перукарів у межах навчально-виховного процесу закладу вищої освіти до участі у творчих конкурсах із перукарського мистецтва різного рівня.

Відповідно до визначених мети, предмета й гіпотези сформульовано такі **завдання дослідження**:

1. На підставі аналізу наукової літератури розкрити понятійно-категоріальне поле проблеми формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів.

2. Схарактеризувати сутність, структуру та особливості формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки.

3. Дослідити рівні сформованості художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у ЗВО шляхом використання розробленого критеріально-діагностичного інструментарію.

4. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки.

5. Експериментально перевірити ефективність розроблених педагогічних умов формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять філософські положення про єдність теорії і практики, взаємозумовленість та взаємозв'язок об'єктивних та суб'єктивних чинників у формуванні особистості; філософсько-естетичні положення про сутність творчості та творчої особистості; фундаментальні ідеї філософії освіти (В. Андрущенко, Б. Гершунський, І. Зязюн, В. Кремень, В. Курило); положення системного (В. Афанасьєв, І. Блауберг, М. Каган, Е. Юдін), діяльнісного (А. Брушлинський, Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн), компетентнісного (Е. Зеєр, І. Зимня, А. Маркова, О. Овчарук, Н. Радіонова, А. Тряпідина), особистісно зорієнтованого (І. Бех, О. Пехота, С. Подмазін, І. Якиманська), культурологічного (М. Бахтін, В. Біблер, Є. Бондаревська), інтегративного (М. Бєрулава, О. Данилюк, І. Козловська, М. Чапаєв) наукових підходів; концептуальні положення теорії і практики формування художньо-образного мислення (А. Ананьєв, Л. Виготський, Г. Гачев, Г. Костюк, Є. Раппопорт, Б. Теплов), методів розвитку художньо-образного мислення засобами мистецтва (Т. Бєла, Д. Брагіна, Л. Бутенко, І. Вєтрова, О. Голуб, А. Данілов, П. Медведєв, Л. Сбітнєва, Н. Терещенко, Г. Шевченко), концепції психології творчості та організації навчання як творчого процесу (Л. Виготський, Я. Пономарьов, В. Роменець, П. Якобсон); студії з педагогіки вищої школи (В. Андрущенко, В. Курило, О. Кучерявий), теорії і практики вищої професійної освіти (А. Алексюк, С. Батишев, С. Гончаренко, Н. Ничкало), використання сучасних педагогічних техно-логій у професійній підготовці фахівців, зокрема проєктних (А. Вербицький, М. Віленський, Н. Волкова, В. Гузєєв, О. Коберник, В. Монахов, Є. Полат, С. Савченко, С. Харченко, Д. Чернілевський, А. Уман); наукові праці з проблем професійної підготовки фахівців мистецької галузі (С. Коновець, Л. Масол, Г. Падалка, О. Рудницька, Л. Сбітнєва, О. Щолокова), зокрема майбутніх перукарів (І. Борщ, С. Лубянська).

Для досягнення мети та розв'язання окреслених завдань використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* – аналіз, синтез, порівняння, систематизація наукових джерел та нормативних документів для з'ясування сутності, змісту та специфіки формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки; узагальнення

концептуальних положень теоретичного обґрунтування педагогічних умов формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів; *емпіричні*: спостереження, анкетування, тестування, експертна оцінка, аналіз творчих студентських робіт для виявлення рівня сформованості художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів; педагогічний експеримент з метою перевірки сформульованих положень гіпотези дослідження; *методи математичної статистики* – для визначення статистичної значущості отриманих у ході експерименту результатів.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (м. Старобільськ), Відокремленого підрозділу „Брянківський коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка”, Калинівського технологічного коледжу (Вінницька обл.), Криворізького державного педагогічного університету. Усього дослідженням було охоплено 140 студентів та 48 викладачів ЗВО.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше* теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки (забезпечення спрямованості освітнього процесу на оволодіння майбутніми фахівцями компонентами художньо-образного мислення на основі інтеграції різних форм художньо-творчої діяльності; розробка та впровадження в процес підготовки майбутніх модельєрів-перукарів системи творчих завдань художньо-творчої направленості; залучення студентів до розробки художньо-творчих проєктів, що сприяють розвитку художньо-образного мислення; систематична підготовка модельєрів-перукарів у межах навчально-виховного процесу вишу до участі у творчих конкурсах із перукарського мистецтва різного рівня); *удосконалено*: форми та методи професійної підготовки модельєрів-перукарів; *набули подальшого розвитку* наукові положення про сутність художньо-образного мислення фахівців мистецьких спеціальностей; теорію та практику професійної підготовки майбутніх модельєрів-перукарів.

Практичне значення дослідження полягає в достатній готовності його результатів до впровадження в освітній процес ЗВО: розроблено програму та навчально-методичне забезпечення спецкурсу „Конкурсна діяльність” для студентів спеціальності „Перукарське мистецтво та декоративна косметика”; банк художньо-творчих завдань з розвитку художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів; тематику й технологічні карти розробки художньо-творчих проєктів з моделювання сучасних зачісок та візажу; положення та організаційно-методичний супровід підготовки студентів до творчих конкурсів з перукарського мистецтва різного рівня; дібрано та адаптовано до розв’язання дослідницьких завдань діагностичні методики

визначення рівнів сформованості художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів.

Матеріали дослідження можуть бути **використані** в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей, у науково-педагогічній підготовці здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, а також у системі підвищення кваліфікації фахівців сфери обслуговування та самоосвітній діяльності студентів закладів вищої освіти.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (м. Старобільськ) (довідка про впровадження № 1/237/1 від 05.03.2019 р.); Відокремленого підрозділу „Брянківський коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка” (довідка про впровадження № 35/1 від 18.03.2019 р.), Калинівського технологічного коледжу (Вінницька обл.) (довідка про впровадження № 47/1 від 04.03.2019 р.), Криворізького державного педагогічного університету (довідка про впровадження № 09/1-6596/з від 12.11.2019 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні положення дисертаційної роботи оприлюднювались на науково-практичних конференціях різного рівня: *Міжнародних* – „Наукова молодь: досягнення та перспективи” (Луганськ, 2019), „Scientific Youth: Education and Science” (Луганськ, 2013), „Перспективные инновации в науке, образовании, производстве и транспорте – 2014” (Одеса, 2014), „Золтан Баконій і закарпатська школа живопису XX століття: мистецько-педагогічний та загальнолюдський виміри” (Ужгород, 2016), „Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи” (Умань, 2017), „Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики” (Київ, 2017); *Всеукраїнських* – „Мистецька освіта і теорія, методологія, технології” (Кривий Ріг, 2017); *регіональних*: „Актуальні проблеми формування творчої особистості” (м. Брянка, Луганська обл., 2010), „Творчі пошуки в галузі мистецтва та художньої освіти: традиції, сучасність та перспективи” (м. Кременна, Луганська обл., 2015, 2016), „Новітні технології викладання у сфері індустрії краси” (Полтава, 2018); на засіданнях кафедри педагогіки ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи висвітлено у 12 одноосібних публікаціях, зокрема: 4 статті в наукових фахових виданнях України, 1 стаття у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття – у зарубіжному періодичному виданні.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (224 найменувань, з них 10 іноземною мовою). Робота містить 16 додатків на 45 стрінках, 12 таблиць, 8 рисунків. Загальний обсяг дисертації – 260 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, сформульовано гіпотезу, висвітлено теоретико-методологічні засади, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено дані про їхню апробацію й упровадження.

У першому розділі – **„Теоретико-методичні засади формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів”** – викладено результат теоретичного аналізу досліджуваної проблеми; розкрито її понятійно-категоріальний апарат; схарактеризовано сутність, структуру та специфіку художньо-образного мислення модельєрів-перукарів; наведено результати констатувального етапу дослідження.

Аналіз міждисциплінарного контексту ключового поняття дисертаційної роботи – художньо-образне мислення модельєрів-перукарів – засвідчує його складність та багатоаспектність, що зумовило необхідність звернення до кластеру таких понять, як „мислення”, „образне мислення”, „творче мислення”, „творчий стиль мислення”, „професійне творче мислення модельєра-перукаря” та ін.

Узагальнення наукової літератури показало, що питанням мислення людини, зокрема творчого та художньо-образного мислення особистості, було приділено належну увагу в роботах із філософії (гносеології та естетики) (Ю. Афанасьєв, Ю. Борєв, В. Волков, І. Герасимова, І. Зязюн, Л. Левчук, О. Лосєв, В. Мазєпа, В. Малахов, С. Рапопорт та ін.), культурології (В. Біблер, О. Шевнюк, О. Щолокова), психології (Б. Ананьєв, Л. Виготський, О. Леонтьєв, О. Костюк, С. Рубінштейн, П. Якобсон та ін.), зокрема психології творчості (Б. Ананьєв, Д. Богоявленська, Л. Виготський, А. Запорожець, О. Лук, Я. Пономарьов, С. Раппопорт, В. Рибалка, Б. Теплов та ін.), педагогіки мистецтва (Л. Григоровська, Л. Масол, Г. Шевченко та ін.).

Аналіз сутності процесу формування образного та художнього мислення (В. Біблер, С. Раппопорт, М. Холодна та ін.) дозволив стверджувати, що результатом образного мислення є створення нової образної моделі, а розвиток специфічних форм художнього мислення є важливою умовою й необхідним складником фахової підготовки майбутніх модельєрів-перукарів. При цьому художній образ стає основою, на якій ґрунтуються сприйняття, аналіз, інтерпретація, створення, і виявляється в художньо-творчій та професійній діяльності фахівців мистецьких спеціальностей.

Особливим способом освоєння і перетворення дійсності є художній образ, який розглядають у двох площинах: як специфічний спосіб пізнання світу та як спосіб його відображення і перетворення. Такий підхід уможливив визначення основних параметрів, за якими вивчається художній образ: результат розумової діяльності, що виникає внаслідок

художнього абстрагування і композиційного об'єднання на основі емоційних, естетико-аксіологічних та світоглядних факторів (А. Андрєєв, С. Раппопорт); результат специфічних процесів художнього узагальнення (Г. Єрмаш, Ю. Борєв); процес діалектичного поєднання авторського задуму і художнього образу (К. Горанов, М. Храпченко); модель дійсності, ідеальна форма, система художніх знаків, що виражає певний зміст.

З'ясовано, що особливості художньо-образного мислення модельєрів-перукарів зумовлені специфікою професійної діяльності в системі – „людина – художній образ” (В. Зінченко, Є. Климов С. Симоненко), виявляються в здатності до прийняття творчих та оригінальних рішень, що характеризуються конструктивною активністю, емоційністю, цілісністю, гнучкістю, критичністю, здатністю до матеріалізації художнього образу, а також наявністю специфічних операційних структур (візуальний аналіз та синтез, візуальне аналогізування, диференціація та інтеграція елементів образної структури). Практична діяльність модельєрів-перукарів вирізняється тим, що мислення здійснюється у формі оперування художніми образами. Створення художнього образу у свідомості студента як майбутнього перукаря залежить від його здатності до абстрагування, зокрема послідовності таких мисленнєвих операцій і дій, як аналіз, синтез, абстрагування й узагальнення.

За результатами аналізу наукової літератури виокремлено *сутнісні характеристики* художньо-образного мислення модельєрів-перукарів: складники художньо-образного мислення доповнюються понятійними формами мислення; образ є основною одиницею образного мислення; у процесі художньої, образотворчої й навчальної діяльності модельєри-перукарі оперують розумовими діями, які слугують художньо-образним вираженням понять; необхідність урахування ролі сприйняття та уяви в процесі набуття майбутніми модельєрами-перукарями навичок художньо-естетичної модельної діяльності; характерними рисами художньо-образного мислення є динамізм, перекодування образів, оперування ними з метою створення нових образів, зміни їхньої структури або просторової моделі.

Ураховуючи сучасні теоретичні підходи, у межах дисертаційної роботи *художньо-образне мислення модельєрів-перукарів* розглядається як пізнавально-творча діяльність з художнього опрацювання наявних і моделювання нових оригінальних образів, характеризується складним процесом акумулювання уяви, фантазії та інтуїції, якому властиві асоціації, у результаті чого створюються художні образи, які вирізняються оригінальністю, новизною, нестандартністю й варіативністю ідей. Поступовий розвиток основних елементів художньо-образного мислення (уяви, асоціацій, фантазії, інтуїції) є важливою умовою розробки процесу професійної підготовки перукарів-модельєрів.

Структурними компонентами досліджуваного феномену виокремлено мотиваційний, когнітивний та діяльнісно-практичний, що характеризуються динамічною взаємозумовленістю та органічною взаємопов'язаністю.

Мотиваційний компонент базується на усвідомленні необхідності: творчого підходу до діяльності як професійно значущої цінності, яка впливає на зміст та результати роботи модельєра-перукаря; упровадження нововведень у процес створення художніх образів у галузі перукарського мистецтва; особистісної та професійної зацікавленості якісно виконати творчу роботу та досягати поставлених цілей з моделювання зачіски.

Когнітивний компонент характеризується комплексом теоретичних та практико-зорієнтованих знань із фаху та знань про способи їх творчого використання в професійно-творчій діяльності; здатністю до пошуку шляхів здійснення творчого підходу до розв'язання професійних завдань.

Діяльнісно-практичний компонент ґрунтується на вміннях застосовувати теоретичні знання на практиці, що виявляється в здатності до творчого використання знань і вмінь, постійному прояві креативності в роботі, умінні бачити проблеми та шляхи їх нестандартного вирішення, здійсненні творчого пошуку з метою корекції змісту, форм, засобів художньо-творчої діяльності.

У межах кожного компонента виокремлено по чотири складники: професійна художньо-творча діяльність фахівця; створюваний художній образ; особистість клієнта; особистість майстра, які в подальшому стали піддрунтям для визначення *критеріїв та показників* сформованості художньо-образного мислення в майбутніх модельєрів-перукарів; *мотиваційний*: інтерес до професійної діяльності модельєра-перукаря (мотив професійної орієнтації); креативність при здійсненні художньо-практичної діяльності в галузі перукарського мистецтва та прагнення до оволодіння знаннями, уміннями та навичками, що її забезпечують (пізнавальні мотиви); упевненість студентів у власних професійних якостях (мотив успіху); *когнітивний*: обізнаність у сфері художньо-творчої діяльності модельєра-перукаря; знання фізіологічних особливостей людини, необхідних для роботи в галузі перукарського мистецтва; володіння знаннями з композиції та пастижерної справи; *діяльнісно-практичний*: навички та вміння розробки та втілення художнього задуму; художньо-графічні навички; навички роботи з різними матеріалами; здатність майбутнього модельєра-перукаря до художньої співтворчості та співпраці, емоційно-виразної подачі образу, рефлексії, самоаналізу та контролю власної художньо-творчої діяльності тощо.

З урахуванням визначених критеріїв та показників виокремлено такі *рівні* сформованості художньо-образного мислення в галузі перукарського мистецтва: *високий, достатній, середній, критичний, низький* та здійснено їхнє змістовне наповнення.

За результатами констатувального етапу педагогічного експерименту встановлено, що значна частина контингенту студентів спеціальності „Перукарське мистецтво та декоративна косметика” закладів вищої освіти, що ввійшли до експериментальної бази дослідження, має низький та критичний рівень сформованості художньо-образного мислення, зокрема низький рівень у контрольній групі (КГ) склав 25,6%, в експериментальній (ЕГ) – 23,8%; відповідно критичний рівень: КГ – 24,7%, ЕГ – 24,8%. Недостатня сформованість художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів зумовлена дефіцитом уваги до зазначеної проблеми в процесі викладання фахових дисциплін, фактичною відсутністю відповідних навчально-методичних матеріалів, неадаптованістю їх до навчальних можливостей студентів; слабким урахуванням індивідуальних інтересів студентів як майбутніх фахівців; перевагою репродуктивних видів освітньої діяльності. Виявлено труднощі, з якими стикаються студенти й викладачі: невміння адаптувати художньо-творчий матеріал, необізнаність з методикою формування художньо-образного мислення, невисокий рівень загального інтелектуально-культурного розвитку студентів.

Зазначене переконує в необхідності вдосконалення процесу професійної підготовки майбутніх модельєрів-перукарів у напрямі формування в них художньо-образного мислення шляхом розробки та впровадження відповідних педагогічних умов.

У другому розділі – „**Теоретичне обґрунтування та експериментальне дослідження педагогічних умов формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки**” – представлено теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів та перевірку їхньої ефективності в ході дослідно-експериментальної роботи.

Обґрунтування педагогічних умов формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки здійснювалося з урахуванням визначених теоретичних засад щодо системного, компетентнісного, діяльнісного, культурологічного підходів; технологій активно-ігрового (О. Князев, П. Щербань), інтерактивного (Н. Волкова, О. Пометун, С. Сисоєва), професійно зорієнтованого (М. Віленський) навчання; методів активного (С. Бобришев) та контекстного (А. Вербицький) навчання; теоретичних ідей дидактичної інтегративності (І. Козловська) та положень про інтеграцію як особливий вид художньої творчості (Н. Гавриш); про роль діалогу в освітньому процесі (О. Галицьких, В. Горшкова, М. Каган); наукових положень теорії і практики арт-терапії (О. Копитін, Л. Лебедева); технології формування творчої особистості (О. Любарська, Н. Миропольська, О. Пехота); методики проведення майстер-класів (Н. Розіна, Г. Селевко, С. Сисоєва); використання методу проектів (Дж. Дьюї, Є. Полат); результатів діагностики

вихідного рівня сформованості досліджуваної якості студентів спеціальності „Перукарське мистецтво та декоративна косметика” та чинників, що впливають на його рівень розвитку; експертної оцінки майстрів-перукарів салонів краси й результатів аналізу творчих робіт студентів та їхньої участі в конкурсній діяльності.

Реалізація першої педагогічної умови – *забезпечення спрямованості освітнього процесу на оволодіння майбутніми модельєрами-перукарями компонентами художньо-образного мислення на основі інтеграції різних форм практичної художньо-творчої діяльності* – здійснювалася на заняттях зі спеціальних дисциплін („Малюнок”, „Живопис”, „Основи композиції”, „Технологія перукарських робіт”, „Спецкомпозиція”, „Пастиж”, „Художнє моделювання зачіски”). При цьому використовувалися інтегровані форми художньо-творчої діяльності: компаративний аналіз тематичних образів у галузі перукарського мистецтва; характеристика засобів передачі образності в зачісці; створення подіумних образів за допомогою геометричних фігур; створення художніх образів з волосся на задану тему (наприклад „Пам’ятки України”) різними засобами тощо.

Реалізація другої педагогічної умови – *розробка та впровадження в процес підготовки майбутніх модельєрів-перукарів системи творчих завдань художньо-творчої спрямованості* – досягалася завдяки виконанню студентами творчих завдань, а саме: створення образу Людини-епохи на основі стилізації природних форм; створення образу Людини-майбутнього; моделювання зачісок різних культурно-історичних епох, до яких добиралися відповідні музичні твори, які відображали настрій та сутність створеного образу.

Під час вивчення такої дисципліни, як „Пастиж”, студенти виконували художньо-творчі завдання з розробки моделей зачісок із використанням різних технологій: виготовлення прикраси з натурального волосся для конкурсної вечірньої зачіски ручним способом, методом проклеювання та тресування; розробка прикраси зі штучного волосся для конкурсної фантазійної зачіски ручним способом, методом проклеювання; виготовлення коси, шинйону та перуки з натурального волосся на полегшеному монтюрі із зачіскою ацентрального типу методом тресування з елементами тамбурування тощо.

Третя педагогічна умова – *залучення студентів до розробки художньо-творчих проєктів, що сприяють розвитку художньо-образного мислення* – передбачала використання проєктних завдань виховного й дидактичного плану, що були спрямовані на формування творчого самовираження, креативності, аперцепції, гнучкості та ініціативності, здатності до художньо-образного мислення, сильної внутрішньої енергії.

У межах різних навчальних курсів студенти виконували короткотривалі творчі проєкти й презентували їх на заняттях: „У світі абстракції” для студентів III – IV курсів (завдання: створити об’ємно-просторові композиції з

геометричних тіл); „Біоніка” для студентів IV курсу (завдання: розробити та продемонструвати зачіски за темою заходу); „Перукарське мистецтво та декоративна косметика” для студентів IV курсу (завдання: розробити художні образи для рекламних буклетів спеціальності).

Підготовка художньо-творчих проєктів у рамках навчальної дисципліни „Композиція зачіски” забезпечила формування в майбутніх модельєрів-перукарів професійно-творчої компетентності шляхом розвитку та вдосконалення різних видів проєктної діяльності: розробка образу, малюнка, моделювання тощо. Вивчення дисципліни „Художнє моделювання зачіски” завершувалося підготовкою та захистом курсових проєктів дослідницького характеру на підставі вивчення історичних зачісок Візантії, епохи бароко, Стародавньої Греції. Студенти розробляли моделі й виконували сучасну жіночу зачіску: весільну – для молодшої дівчини на довгому волоссі, конкурсну фантазійну – для молодшої дівчини на довгому волоссі, святкову – для жінки середнього віку на волоссі середньої довжини. Усі зачіски виконувалися з використанням декору.

Четверта педагогічна умова – *систематична підготовка модельєрів-перукарів у межах навчально-виховного процесу закладу вищої освіти до участі у творчих конкурсах із перукарського мистецтва різного рівня* – реалізовувалася під час виробничої практики відповідно до навчального плану ЗВО з підготовки студентів спеціальності „Перукарське мистецтво та декоративна косметика” та підготовки до участі у творчих конкурсах. Поєднання зазначених напрямів практико-орієнтованої підготовки позитивно позначилося на формуванні художньо-творчого мислення майбутніх модельєрів-перукарів.

Так, під час виробничої практики зі студентами організовано й проведено конкурс перукарської майстерності на тему „Історія в сучасності”, де було розроблено моделі сучасних зачісок з історичними елементами та втілено їх у реальність. Педагогічна ефективність практики зростає, коли в комплексі з найпоширенішими формами та методами (демонстрація, вправлення, самостійна робота, підготовка та участь у конкурсах із перукарського мистецтва й декоративної косметики тощо) у процесі фахової підготовки перукарів використовувалися практикуми, тренінги, майстер-класи, які проходили під час практики в перукарнях.

Особливе місце в реалізації цієї педагогічної умови посідає підготовка та участь студентів у конкурсах із перукарського мистецтва різних рівнів, де вони демонструють *конкурсні зачіски* (історичні, перспективні, фантазійні, арт-зачіски тощо), які є художнім витвором мистецтва, що відображає новий за видом, формою, змістом, силуетом і деталями художній образ. При цьому такі зачіски можуть визначити новий напрям розвитку моди, надати імпульс у розробці побутових зачісок.

Упровадження четвертої педагогічної умови забезпечувалося викладанням спецкурсу „Конкурсна діяльність”, у ході якого майбутніх фахівців із перукарського мистецтва знайомили з такими питаннями, як: сутність та зміст конкурсної діяльності; історія виникнення конкурсу як форми змагання; функції та мета конкурсної діяльності модельєрів-перукарів; методи та форми організації конкурсів із перукарського мистецтва й декоративної косметики; роль, завдання та обов’язки педагогів-наставників при підготовці до конкурсу; особливості організації конкурсної програми; психологічні особливості підготовки до конкурсу; вимоги до конкурсантів; методика підготовки до конкурсу.

На лекційних та практичних заняттях зі спецкурсу студенти з’ясовували особливості організації конкурсів, опановували вміння та навички, необхідні для участі в конкурсній програмі. Особливу увагу приділено питанням створення творчої атмосфери, взаємодопомоги, взаєморозуміння тощо. Зміст, форми, методи та інноваційні технології в межах запропонованого спецкурсу спрямовувалися на формування здатності до самостійної розробки та презентації авторських проєктів, виконання творчих завдань тощо.

Підготовка студентів до участі в конкурсах сприяла актуалізації засвоєних теоретичних знань із перукарської справи, мобілізації художньо-практичних умінь та навичок, створенню піднесеної емоційної атмосфери, що спонукала студентів до продуктивної творчої діяльності, ефективність якої залежить від сформованості художньо-творчого мислення. Тісна творча співпраця з викладачем, який не лише мотивує, надихає, організує роботу, а й сам у процесі спільної художньо-творчої діяльності зі студентами створює конкурсі зачіски, що слугують кращими взірцями професійної діяльності модельєра-перукаря.

У ході експериментальної роботи щодо реалізації четвертої умови студенти спеціальності „Перукарське мистецтво та декоративна косметика” ВП „Брянківський коледж Луганського національного університету імені Тараса Шевченка” під керівництвом викладача-тренера (автора дисертаційної роботи) стали переможцями та призерами Всеукраїнського конкурсу „You Hair Awards” (м. Київ, 2012 р.), де були продемонстровані оригінальні зачіски у вигляді об’ємних метеликів, візуальне сприйняття легкості форми яких досягалося за рахунок технологічності моделі, що виконувалася методом „квілінг”; Конкурсу з перукарського мистецтва, макіяжу, моделювання та дизайну нігтів (м. Харків, 2015 р.), де була представлена фантазійна зачіска з використанням пастижерних виробів; XX Чемпіонату України з перукарського мистецтва, макіяжу та нігтьової естетики „Перша столиця” (2017 р.), де було представлено біонічну форму в роботах „Птах фенікс”, „Краплі дощу” та ін.

Ефективність теоретично обґрунтованих, змістовно розроблених та експериментально впроваджених педагогічних умов формування художньо-

образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки було доведено на контрольному етапі експериментальної роботи. Загальну динаміку рівнів сформованості досліджуваної якості майбутніх фахівців представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Рівні сформованості художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки (у %)

Рівні	ЕГ		КГ	
	До експерим.	Після експерим.	До експерим.	Після експерим.
Високий	10,8	28,8	10,3	9,6
Достатній	14,8	42,6	14,3	14,9
Середній	25,7	18,0	25,1	23,4
Критичний	24,8	7,1	24,7	27,8
Низький	23,8	3,5	25,6	24,3

Достовірність отриманих результатів було перевірено за допомогою критерію Пірсона (методом χ^2), що дозволило встановити статистично значущі результати експериментальної роботи, підтверджені наявністю статистично значущих розбіжностей ($p < 0,05$).

Порівняльний аналіз результатів до й після експерименту дозволяє стверджувати, що рівень сформованості художньо-образного мислення в експериментальних та контрольних групах є різним, що узгоджується з висунутою гіпотезою про ефективність розроблених та запропонованих педагогічних умов.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й наукове розв'язання проблеми формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки, що полягає в обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці відповідних педагогічних умов.

1. За результатами теоретико-методологічного аналізу проблеми дослідження розкрито її понятійно-категоріальне поле, схарактеризовано сутнісні ознаки та структурні компоненти художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів, особливості його формування в умовах фахової підготовки у ЗВО з урахуванням концептуальних положень системного, компетентнісного, діяльнісного, особистісно зорієнтованого, культурологічного, інтегративного підходів; теорії і практики формування

художньо-образного мислення особистості; концепції психології творчості та організації навчання як творчого процесу; теорії і практики вищої професійної освіти, зокрема використання сучасних педагогічних технологій у професійній підготовці фахівців.

Аналіз сутності феноменів образного та художнього мислення особистості дозволив стверджувати, що його результатом є створення нової образної моделі, а розвиток специфічних форм художнього мислення є важливою умовою і необхідним складником фахової підготовки майбутніх модельєрів-перукарів. При цьому художній образ визначається як основа, на якій ґрунтуються сприйняття, аналіз, інтерпретація, створення й виявляються в художньо-творчій професійній діяльності фахівців.

2. Узагальнення теоретичних положень стало підставою для виокремлення сутнісних характеристик художньо-образного мислення модельєрів-перукарів: складники художньо-образного мислення доповнюються понятійними формами мислення; образ є основною одиницею образного мислення; у процесі художньої, образотворчої й навчальної діяльності модельєри-перукарі оперують розумовими діями, які є образним вираженням понять; необхідність урахування ролі сприйняття та уяви в процесі набуття майбутніми модельєрами-перукарями навичок художньо-естетичної модельної діяльності; характерними рисами художньо-образного мислення є динамізм, перекодування образів, оперування ними з метою створення нових образів, зміни їхньої структури або просторової моделі.

З'ясовано особливості художньо-образного мислення модельєрів-перукарів, що виявляються в здатності до прийняття творчих та оригінальних рішень, характеризуються конструктивною активністю, а також наявністю специфічних операційних структур (візуальний аналіз та синтез, візуальне аналізування, диференціація та інтеграція елементів образної структури), а практична діяльність модельєрів-перукарів вирізняється тим, що мислення здійснюється шляхом оперування художніми образами.

3. Узагальнення теоретико-методологічних положень, урахування сутнісних характеристик та особливостей художньо-образного мислення модельєрів-перукарів дозволило в межах дисертаційної роботи визначити *художньо-образне мислення модельєрів-перукарів* як пізнавально-творчу діяльність з художнього опрацювання наявних і моделювання нових оригінальних образів, що характеризується складним процесом акумулювання уяви, фантазії та інтуїції, якому властиві асоціації, у результаті чого створюються художні образи, які вирізняються оригінальністю, новизною, нестандартністю й варіативністю ідей. Розвиток основних елементів художньо-образного мислення (уяви, асоціацій, фантазії, інтуїції) є важливою умовою розробки процесу професійної підготовки перукарів-модельєрів.

4. Ґрунтуючись на визначених сутнісних характеристиках досліджуваного феномену, структурних компонентах художньо-образного мислення модельєрів-перукарів (мотиваційний, когнітивний та діяльнісно-практичний), у межах кожного з яких виокремлено по чотири складники: професійна художньо-творча діяльність фахівця; створюваний художній образ; особистість клієнта; особистість майстра, розроблено критерії, показники та відповідні рівні (високий, достатній, середній, критичний, низький) сформованості художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів.

За результатами констатувального етапу педагогічного експерименту встановлено, що значна частина контингенту студентів спеціальності „Перукарське мистецтво та декоративна косметика” закладів вищої освіти мають низький та критичний рівень сформованості художньо-образного мислення. Несформованість художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів зумовлена дефіцитом уваги до зазначеної проблеми в процесі викладання фахових дисциплін, фактичною відсутністю відповідних навчально-методичних матеріалів, неадаптованістю їх до навчальних можливостей студентів; слабким урахуванням індивідуальних інтересів студентів як майбутніх фахівців; перевагою репродуктивних видів освітньої діяльності.

5. Розроблено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування в майбутніх модельєрів-перукарів художньо-образного мислення в процесі фахової підготовки: формування в майбутніх фахівців компонентів художньо-образного мислення на основі інтеграції різних видів практичної художньо-творчої діяльності; розробка та впровадження в процес підготовки майбутніх модельєрів-перукарів системи художньо-творчих завдань; залучення студентів до розробки художньо-творчих проєктів; систематична підготовка модельєрів-перукарів у межах навчально-виховного процесу закладу вищої освіти до участі у творчих конкурсах із перукарського мистецтва різного рівня.

6. Упровадження розроблених педагогічних умов здійснювалося на заняттях зі спеціальних дисциплін („Пастиж”, „Художнє моделювання зачіски”, „Малюнок”, „Живопис”, „Основи композиції”, „Спецкомпозиція” та ін.) шляхом реалізації інтегрованих видів художньо-творчої діяльності (компаративний аналіз тематичних образів у галузі перукарського мистецтва; характеристика засобів передачі образності в зачісці; створення подіумних та художніх образів з волосся на задану тему); у межах різних навчальних курсів студенти розробляли короткотривалі творчі проєкти, а під час вивчення навчальних дисциплін „Пастиж”, „Художнє моделювання зачіски” – курсові проєкти дослідницького характеру на підставі вивчення історичних зачісок Візантії, епохи бароко, Стародавньої Греції; викладання спецкурсу „Конкурсна діяльність”, у ході якого відбувалося закріплення засвоєних теоретичних знань із перукарської справи, мобілізація художньо-практичних умінь та навичок, створення піднесеної емоційної атмосфери під час підготовки та участі в

конкурсах різного рівня, що спонукало студентів до продуктивної творчої діяльності, ефективність якої залежить від сформованості художньо-творчого мислення.

7. Зіставний аналіз результатів, отриманих у контрольній та експериментальній групах на початку та наприкінці педагогічного експерименту, довів ефективність розроблених та впроваджених педагогічних умов формування художньо-образного мислення в майбутніх модельєрів-перукарів. Достовірність отриманих результатів перевірено за допомогою критерію Пірсона χ^2 , що дозволило встановити їхню статистичну значущість.

Представлене дослідження не вичерпує всіх аспектів, пов'язаних із проблемою дисертаційної роботи. Перспективним напрямом подальших наукових розвідок вважаємо розробку цілісної системи та технології формування художньо-образного мислення в майбутніх модельєрів-перукарів із використанням інноваційних форм, методів та засобів.

Основні положення роботи викладено в таких публікаціях:

1. **Вищенко О. В.** Формування творчої активності майбутніх художників-модельєрів з перукарського мистецтва у процесі викладання спецдисциплін / О. В. Вищенко // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. – 2010. – № 8(195). – С. 194 – 197.

2. **Вищенко О. В.** Психологічний аспект трансформації задуму в процесі створення художнього образу / О. В. Вищенко // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. Мистецька освіта: історія, теорія, практика. – 2015. – № 3(292). – С. 53 – 60.

3. **Вищенко О. В.** Творчість як фактор формування професійної компетентності майбутніх модельєрів перукарів / О. В. Вищенко // Зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини / голов. ред. М. Т. Мартинюк. – Вип. 2. – Ч. 1. – 2017. – С. 100 – 107. (*Index Copernicus*).

4. **Вищенко О. В.** Пастижерна справа як складова професійної підготовки майбутнього фахівця перукарського мистецтва та декоративної косметики / О. В. Вищенко // Наук. часоп. НПУ ім. М. П. Драгоманова Сер. 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики : зб. наук. пр. – Вип. 29(39). – 2017. – № 29(39). – С. 102 – 106.

5. **Вищенко О. В.** Особливості експериментальної роботи з формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів образу / О. В. Вищенко // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. – 2019. – № 1(324). – С. 158 – 168.

6. **Вищенко О. В.** Особенности формирования стилистических представлений у будущих модельеров-парикмахеров / О. В. Вищенко // Научные труды SWorld. – Вип. 3(40). – Т. 6. – Иваново : Науч. мир, 2015. – С. 91 – 95.

7. **Віщенко О. В.** Використання інтерактивних технологій в процесі викладання художньо-професійних дисциплін (на прикладі „Композиції зачіски”) / О. В. Віщенко // Вісн. Закарпат. акад. мистецтв.– 2017. – № 8. – С. 116 – 119.

8. **Віщенко О. В.** Формування творчої активності майбутніх художників-модельєрів з перукарського мистецтва у процесі викладання спецдисциплін / О. В. Віщенко // Наукова молодь: досягнення та перспективи : зб. тез VI Міжнар. наук.-практ. конф. (16 – 17 берез. 2019 р., Луганськ). – Луганськ : СПД Резніков В. С. – 2009. – С. 26 – 28.

9. **Віщенко О. В.** Організація центра конкурсної діяльності студентів з перукарського мистецтва у поза навчальній роботі / О. В. Віщенко // Актуальні проблеми формування творчої особистості : зб. наук. пр. за матеріалами регіон. наук.-практ. конф. (28 квіт. 2010 р., м. Брянка). – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – С. 10 – 15.

10. **Vishenko O. V.** Creative activity forming of future designers-hairdressers in teaching process / O. V. Vishenko // Scientific Youth: Education and Science. Book of Abstracts of the III International Scientific-Practical Internet-Conference.(February 18 2013, Luhansk). – Luhansk : „SP” LNU, 2013. – С. 264 – 266.

11. **Віщенко О. В.** Особливості формування художньо-образного мислення майбутніх перекурів у процесі вивчення спецкурсу „Спецкомпозиція” / О. В. Віщенко // Творчі пошуки в галузі мистецтва та художньої освіти: традиції, сучасність, та перспективи : матеріали X наук.-практ. конф. (6 квіт. 2015 р., Кременна). – Кременна, 2015. – С. 82 – 88.

12. **Віщенко О. В.** Категорія художньо-образного мислення у процесі фахової підготовки майбутніх модельєрів перукарів / О. В. Віщенко // Scientific Youth: Priorities of the World Science. Festschrift of the Iv International Scientific-Practical Conference. February, 20, 2014, – Luhansk : „LNU”, LLC „Virtualnaya realnost”, 2014. – P. 145 – 147.

Віщенко О. В. Формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (01 – Освіта/Педагогіка). – Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Старобільськ, 2019.

Дисертаційну роботу присвячено проблемі розробки та впровадження педагогічних умов формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки.

На підставі аналізу філософської, психологічної, культурологічної, психолого-педагогічної літератури розкрито понятійно-категоріальний апарат

проблеми формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів; схарактеризовано сутність, структуру та особливості процесу формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у закладах вищої освіти; розроблено критеріально-діагностичний інструментарій та визначено рівні сформованості художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів.

Теоретично обґрунтовано та змістовно розроблено педагогічні умови формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі вивчення фахових дисциплін. Здійснено експериментальну перевірку ефективності розроблених педагогічних умов формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: майбутні модельєри-перукарі, фахова підготовка, художньо-образне мислення, педагогічні умови, формування художньо-образного мислення майбутніх модельєрів-перукарів, заклади вищої освіти.

Вищенко О. В. Формирование художественно-образного мышления будущих модельеров-парикмахеров в процессе профессиональной подготовки. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования (01 – Образование/Педагогика). – Государственное учреждение „Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко”, Старобельск, 2019.

Диссертационная работа посвящена проблеме разработки и внедрения педагогических условий формирования художественно-образного мышления будущих модельеров-парикмахеров в процесс профессиональной подготовки.

На основании анализа философской, психологической, культурологической, психолого-педагогической литературы раскрыт понятийно-категориальный аппарат проблемы формирования художественно-образного мышления будущих модельеров-парикмахеров; охарактеризованы сущность, структура и особенности процесса формирования художественно-образного мышления будущих модельеров-парикмахеров в высших учебных заведениях; разработан критеріально-діагностический інструментарій и определены уровни сформированности художественно-образного мышления будущих модельеров-парикмахеров.

Теоретически обоснованы и содержательно разработаны педагогические условия формирования художественно-образного мышления будущих модельеров-парикмахеров в процессе изучения специальных дисциплин, которые направлены на формирование у будущих специалистов компонентов художественно-образного мышления на основе интеграции различных форм практической художественно-творческой деятельности; разработку и внедрение

в процесс подготовки будущих модельеров-парикмахеров система художественно-творческих задач и художественно-творческих проектов; систематическую подготовку модельеров-парикмахеров в рамках учебно-воспитательного процесса высшего учебного заведения к участию в творческих конкурсах по парикмахерскому искусству различного уровня.

Осуществлена экспериментальная проверка эффективности разработанных педагогических условий формирования художественно-образного мышления будущих модельеров-парикмахеров в процессе профессиональной подготовки.

Ключевые слова: будущие модельеры-парикмахеры, профессиональная подготовка, художественно-образное мышление, педагогические условия, формирование художественно-образного мышления будущих модельеров-парикмахеров, высшие учебные заведения.

Vishchenko O. V. Formation of artistic and figurative thinking of future designers-hairdressers in the process of professional training. – Qualification scientific work on the rights of manuscript.

Thesis for the scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Training (01 – Education/Pedagogy). – State Institution „Luhansk Taras Shevchenko National University”. – Starobilsk, 2019.

The dissertation is devoted to the scientific solution of the urgent problem of development and implementation of pedagogical conditions of formation of artistic and figurative thinking of future designers-hairdressers in the process of professional training.

The fundamental analysis of philosophical, psychological, cultural and pedagogical literature promoted revealing the conceptual and categorical apparatus of the problem of forming artistic and figurative thinking of future designers-hairdressers; characterizing the essence, structure and peculiarities of the process of forming artistic and figurative thinking of future designers-hairdressers in higher educational establishments; developing criteria and diagnostic tools and defining the levels of formation of artistic and figurative thinking of future designers-hairdressers.

The pedagogical conditions for the formation of artistic and figurative thinking of future hairdressers in the process of studying professional disciplines have been theoretically substantiated and substantively developed. The efficiency of developed pedagogical conditions of forming the artistic and figurative thinking of future designers-hairdressers in the process of professional training has been experimentally implemented and carried out.

Keywords: future designers-hairdressers, professional training, artistic thinking, pedagogical conditions, formation of artistic and figurative thinking of future designers-hairdressers, higher educational institutions.